

Sonet

Eternă mare! Ca și odinioară
 Fără hotar și fără de hotâr,
 De întrebări și neastâmpăr plină,
 Azi goana mea la pragul tău coboară.

Cu tresălțări de apă și lumină
 Oglinda ta prelung mă înfioară
 Și închise rani încep din nou să doară
 Din flăcări vechi ce'n mintea mea se'mbină.

Pe rând, pe rând, cu simt cum reînvie
 Cântată parcă'n surle și'n chimvale
 Uitata noastră mare 'mpărăție

Și nu mai știu ce mi se par mai grele:
 Povețele nemărginirii tale
 Ori tăinele adâncurilor mele...

14 Ian 1937. Venezia

Octavian Goga

Săptămâna muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

Recent încheiata stagiune de concerte simfonice a „Filarmoniceii“ a rănduit un șirag de manifestări, în repetate rânduri, interesant.

S'au perindat soliști dintre care unii au putut imprumuta deosebită strălucire acestor concerte.

Câteva compoziții însemnate, câteva contribuții românești și străine de valoare la pupitrul dirijoral, au ridicat, din loc în loc, însemnătatea lor artistică la un nivel direct profitabil vieții noastre muzicale.

Iar pe deasupra tuturor acestor înfăptuirii, mulțumită fie baghetei, fie arcușului lui George Enescu, au putut exista la Filarmonica și realizări absolut excepționale, evenimente de unică însemnătate, a căror urmă de lumină va dăinui încă multă vreme.

Totuși, dacă sub aceste aspecte particulare „Filarmonica“ a răspuns misiunii ce-i aparține, activitatea ei generală a acumulat, dealungul anului, păcatele unei atitudini de intristătoare indiferență față de muzica românească și de soliștii români.

Intr-o stagiune întreagă, de zeci de concerte, numele românești au fost aproape inexistent în program, atât în ceea ce privește literatura muzicală cât și în execuția ei.

Această stare de lucruri e cu atât mai regretabilă cu cât nu este nici justificată material și colaborării românești putându-se găsi destule, nici compatibilă cu îndatoririle față de elementul artistic românesc al orchestrei noastre simfonice subvenționate de stat, naționale, „Filarmonica“, ale cărei concerte sunt radiodifuzate în lumea întreagă.

Impresia, dincolo de hotare, a unui ciclu oficial de concerte simfonice, în care muzica românească și soliștii autohtoni sunt uitați aproape de desăvârșire, trebuie să fie cât se poate de ciudată.

Iar ceea ce ar fi putut fi o acțiune de propagandă pentru muzica românească, riscă să producă în străinătate efectul unei autorecunoașteri a inferiorității noastre muzicale, ceea ce este nedrept și desnădăjduitor.

Argumentele pe care organizatorii responsabili ai programelor de lucru ale „Filarmoniceii“ le-ar putea ridica, nu s'ar putea rezuma decât la un singur punct, referitor la aparentul număr redus al lucrărilor românești și al concerțiștilor români. Aparent pentru cei ce nu cunosc avutul nostru muzical, iar menirea „Filarmoniceii“ românești este tocmai aceea de a-l scoate la lumină.

În fiecare domeniu muzical, se crede, se pretinde, că nu avem destule elemente.

S'a crezut, de exemplu, că ducem lipsă de pianști capabili să răspundă frumos cerințelor muzicii de cameră.

Concertele de sonate ale maestrului

Enescu, fiecare cu alt partener, au înfrânt imediat o astfel de credință eronată.

S'a putut crede că n'avem decât o singură orchestră simfonică de concert, în Capitală.

Maestrul Enescu a redat totuși epocal cele două simfonii de Beethoven, cu altă orchestră.

Resursele, este vădit, există.

Se pot afla. Trebuiesc găsite, mai cu seamă de instituturile create în mare parte pentru stimularea elementului românesc, pentru promovarea talentelor naționale, pentru ridicarea muzicii românești.

Nu este necesar să se execute numai lucrări neuzite încă. Deși nici acestea nu lipsesc, este de observat totuși că nenumărate compoziții românești au fost executate odată, de două ori, apoi lăsate în părsire.

Chiar pagini din opera simfonică a maestrului Enescu apar neertate de rar în programele Filarmoniceii.

Dar opera Oedip? Pentru ce, în așteptarea posibilităților viitoare ale unui teatru de operă demn de reprezentarea acestei capod'opere, nu sunt date, în concert simfonic, fragmente dintr'nsa? Dar atâtea alte lucrări, auzite sau neauzite încă ale maestrului Enescu și ale atâtor compozitori români?

Nu cităm, am depășit limitele unei cronici obicinuite.

Dar atât în privința repertoriului cât și a soliștilor, rezervele sunt atât de mari și de puțin folosite, încât, pentru o îndreptare a situației, dăunătoare muzicii românești, arătate, revendică o schimbare imediată și reparatoare, în normele de lucru ale „Filarmoniceii“.

Viitoarele stagii nu se vor mai putea abate dela aceste cerinți esențiale ale însăși existenței lor.

Josephine Tremel

„Portret

Sonetul înedit al lui Octavian Goga, pe care-l publicăm, îl deținem dela d-na Olga Crușevan-Florescu, care a binevoit să ni-l ofere, cu explicațiile următoare:

„Prezenta poezie a fost concepută de defunct, pe malul mării Adriatice, la Veneția. A scris-o la Lido, în cursul unui ospăț de seară. Textul de atunci mi-a fost incredințat de autor, în vederea traducerii franceze și apoi oferit definitiv. Trebuia să fie reprodus în lucrarea mea „Anthologie de la poésie roumaine“, pe care o pregăteam pentru tipar, sub auspiciile defunctului. Dar... tragedia desnodământ s'a precipitat.

Cu vreo două săptămâni înaintea morții, citindu-i câteva bucăți, Octavian Goga mi-a spus între altele, râzând: „Poezia din Italia e mai mult a ta de cât a mea. Nu posed dublul și nici nu o mai știu pe de rost“.

Aș putea da mai multe pilde de neglijența sa față de creațiile literare, consecința unei duioase modestii“.

Cronica plastică

de PAUL MIRACOVICI

Expozanții de acum au nenorocul de a fi venit puțin cam târziu.

Mulți dintre obișnuții expozițiilor vor uita poate să viziteze pe cele actuale; a d-nei Josephine Tremel la Dalles și a d-lui Tculescu la Ateneu. Vor fi pierdut două expoziții interesante.

D-na Tremel expune peste 40 de tablouri alese cu multă grijă. Peisajele păstrează toată frăgezimea primei impresii chiar atunci când tabloul a fost îndelung și stăruiitor studiat. E o mare calitate această egăitate a emoției în fața motivului. Nimic n'ri mai fugăr decât prima impresie, care e și cea mai adevărată. Corot spunea că oricât de mult ai reveni la un tablou nu trebuie să pierzi nici-o clipă amintirea primei impresii, — în ea rezidă caracterul, farmecul operei — că trebuie să pictezi sentimentul ce-ți inspiră peisajul nu obiectul în sine, vulgar fără această transpunere. Unii artiști au prin instinct acest dar, alții trebuie să facă eforturi nesfârșite ca să ajungă la această mare disciplină. D-na

Olimpia Tibeica-Pogorel

Sibiu

Tremel e din prima categorie; pare că această transpunere o face ușor, fără casnă. Sunt câteva peisajii atât de frumoși dantelate, atât de bogate în nuanțe, în valori, încât ne fac să credem și într-o lungă și folositoare experiență a artei. Cu aceeași înțelegere sunt pictate și naturile moarte și portretele. În întregul ei, expoziția d-nei Tremel e una dintre cele mai interesante și mai meritoase ale anului.

Debutul d-lui Tculescu e dintre cele mai promițătoare. Are calitățile și scăderile începătorului foarte talentat. Elanul de care e însoțit îi răscumpără lipsa de disciplină. În mai multe tablouri, viziunile sunt cu totul deosebite, deși spontaneitatea cu care sunt pictate, identitatea climatului, a locului unde au fost lucrate ar fi trebuit să-i inspire una singură, mai personală. Greutățile vor începe de aci încolo pentru d. Tculescu. Expoziția actuală e însă atât de interesantă că justifică toate speranțele.

În sala „Universul“, d-na O. Tibeica Pogorel expune o serie de picturi cu subiecte foarte variate. Din fiecare motiv — naturi moarte, peisaje, flori, d-sa are câteva cu incontestabile calități, mai sobru colorate și mai stăruiitor studiate. În celelalte însă, se pare că artista nu și-a concentrat toată atenția și însușirile, de aceea credem, expoziția are o vagă atmosferă, poate nerneritată, de diletantism.

SONET

Eternă mare! Ca și odinioară
 Fără hotar și fără de hodină,
 De întrebări și neastâmpăr plină,
 Azi goana mea la pragul tău coboară.

Cu tresălțări de apă și lumină
 Oglinda ta prelung mă înfioară
 Și'nchise rani încep din nou să doară
 Din flăcări vechi ce'n mintea mea se'mbină.

Pe rând, pe rând, eu simt cum reînvie
 Cântată parcă'n surle și'n chimvale
 Uitata noastră mare 'mpărăție

Și nu mai știu ce mi se par mai grele:
 Povețele nemărginirii tale
 Ori tăinele adâncurilor mele...

14 Ian. 1937, Venezia

OCTAVIAN GOGA

Arhanghelul care a plecat

Inchinată marelui nostru frate Octavian Goga

Moartea a bătut într'o poartă de sus.

Și a eșit omul cu ochi mari, la geam;
 A privit în tot cerul, dintr'o parte adus,
 A privit, a'nchis ochii și nimic n'a mai spus

În umbrele parcului se clătina ram cu ram.

Peste munții de-aproape, aceleași milenare
 Văzduhuri și nici o mișcare.

Și doar, două aripi, din parcu-amușit

— Tâind luminoasa tăcere —

Suiră azurul ducându-l în sferă
 Pe micul arhanghel din uriașu 'mpietrit.

L-au văzut fălfând în afară de moarte,

L-au văzut până departe

Toți ochii de jos,

Toți ochii, în lacrimi, din golul de jos.

GEORGE GREGORIAN

Mărturii despre Goga

de OLGA CRUȘEVAN FLORESCU

Mi s'a destăinuit mercu de-alungul prieteniei noastre.

Mă numea „cheia sa“, privitor la lăcătul ruginit sub care zăcea, după spusele sale, eul lui cel uitat; și „replca sa“, privitor la încercările mele poetice ce-i ofereau elementul propriului său conflict.

Denumirile acestea ascund esența ființei sale, lucrul său în sine. Iată de ce le menționez și iată ce mă voi sili să redau.

Lam cunoscut în Iunie 1932, după o întoarcere din Franța.

Revenea și dânsul dintr'o campanie electorală și s'a scuzat de un furuncul ce-i ieșise la un ochi; un „furuncul de alegere“, spusese vesel, așezându-se pe canapea. Și dintr'odată mi-a vorbit de faptul că orice manifestare socială se prouce în detrimentul individului, fie și cu prețul unui furuncul.

Așa intrasem în sfera primului său conflict.

Acela care, cu un an în urmă, după un interval în raporturile noastre datorit plecării mele la moșie, îl făcu să spuie călduros: „Ceeace este mai presus de toate, e faptul că mă regăsesc, mă recapăt, căci între mine și cei din partid este asta“ — un zid, un gest vertical.

Când ușa se închidea, spunea cu veselie: „Inchidem asta ca să deschidem cealaltă“.

Însă nici avântul doctrinei sale, nici vreuna din publicațiunile lui sociale nu stîrbea întregimea-i individuală, nu stînsese vîlbura sacralului său foc.

Ceeace-l desbrăca de propria-i esență- era activitatea. A formulat-o el însuși de mai multe ori: „Oamenii de îndurat și lucruri urgente“. Sfârșise prin a-și pierde nu numai timpul personal, puțința materială de lucru, dar chiar funcțiunile creatoare. Proecte literare ca istoria vieții sale, câteva piese de teatru, lucrări critice, a căror marmoră am fost, au rămas sub forma unor începuturi; rarele sale bucăți poetice din ultimul timp n'au fost decât strigătelul eului său în agonie.

Poezia înedită „DE PROFUNDIS“, începând cu cuvintele:
 „Din fundul sufletului, peștera uitată
 Cu scorburi multe văduve de soare,
 Tăcerile mai strigă câteodată
 Ca niște robi rebeli în închisoare“.

o arată.

Deasemenea și poezia înedită „Sonet“, pe care-o reproducem alăturat.

Primul conflict ce mi-a fost revelat era deci acela al creației și al acțiunii.

Am fost inițiată și în al doilea: conflictul abstracțiunii și al realității, al evaziunii și al faptului brut.

Din toate încercările mele poetice prefera pe acelea ale călătoriilor și locului natal; se atașase cu patimă de ele, acolo unde regăsea două elemente esențiale: ale sale, zicea el, și al neamului său — „zborul în largul lumii și revenirea la pământ“. Dar la dânsul ele erau iarăși conflict.

Una din primele sale poezii „BĂ-TRÂNII“, începând cu vestitele versuri:

„Dece m'ași dus de lângă voi,
 Dece m'ași dus de acasă“.

tratează acest fapt.

Contrar celor ce s'ar putea crede, marea evaziune a vieții sale n'a fost ideea întregirii naționale, căci rădăcinile ei se scufundau în realitățile copilăriei sale, în empirismul tuturor celor ce a văzut și a trăit; marea lui evaziune a fost, după propriile-i cuvinte, „consolidarea, afirmarea acestei întregiri“. Fusese bazată pe aceea ce știa că-i este calitatea primordială — calitatea răscolitorilor de suflete, și a făcătorului de sinteze. Ea l'a precipitat în Marea Aventură, sprijinit de o soție înzestrată cu distincție și strălucire.

Această calitate primordială a avut-o oare de fapt?

A avut-o. O deținuse fără greș. I-am făcut adesea experiența, ieșind dela el, când mă simțeam delușată, readusa la echilibrul interior.

În ultimii ani, ideea că trebuia să fie un conducător de popor a primat la el.

Din conducător de mulțimi, dânsul devenea în ochii săi mînuitor de suflete, mînuitorul acestei psihice colectivități ce se numește inima țării; mai mult, rezumatul, interpretarea ei. Uita că toți ceilalți erau mereu numai acțiune.

Parcă răzbuindu-se pe partea opusă a ființei sale, Marea Aventură l'a înghițit.

A doua zi după venirea sa la putere, i-am vorbit lung despre chestiunea: trebuia să nu mai fie nici partid, nici regim, ci însăși substanța țării. Dar se îndoaia de a putea uni realitatea cu abstracțiunea; când terminasem ceeace aveam de spus, era să plîngă.

I-a fost deasemenea drag, pe peretele camerei mele de lucru, blazonul meu înecadrat cu deviza greacă „Pentru Glorie“.

Intr'o zi l'a scos depe perete, l-a ținut lung și a spus că trebuie adăugat un cuvânt la deviză, trebuie pus: „Pentru Gloria Țării“.

Această vorbă a fost poate cea mai desăvârșită din toate, aceea a eului său întreg.

În clipa când cel ce a fost Octavian Goga trecea pragul Ateneului, parvenea din Ciucea ultimul-i eou.

O poezie. Scrisă cu câteva zile înaintea morții.

Așa dar în ultimele sale clipe muza a biruit doctrina și puterea.

Iată cuvintele-i din urmă:

„Nu tot ce-a fost îmi vine în minte,
 Ci tot ce-ar fi putut să fie“.

Ecou de disperare, făcut din păreri de rău și remușcări, la adresa soartei și la adresa proprie. Păreri de rău și remușcări de-a fi tăcut când trebuia vorbit și de a fi cugetat când trebuia acțiune, sau de a fi vorbit când trebuia să taci și de a fi acționat când trebuia să cugești.

Tculescu

Peisaj

SANTORINI,

Insula Santorini, cea mai meridională din Cyclade, marchează cu adevărat un sfârșit strălucit de voiaj. E o surpriză, un miraj și o apariție geografică curioasă care transmite mai întâi un fior de spaimă călătorului neinițiat în tainele ei, apoi un sentiment de admirație, de vrajă inspirat de această fantastică plămădire vulcanică. La Santorini suntem în cea mai pronunțată regiune vulcanică a Cycladelor și, totdeodată, martorii unuia dintre cele mai curioase fenomene vulcanice din lume. Oamenii de știință au numit acest fenomen o dramă geologică — și, într'adevăr, privind înfățișarea acestei insule ce depășește orice închipuire, ai senzația netă că te afli în fața unui scolet înălțat ca o apariție fantastică și infernală din străfundurile mării pentru a arăta ochiului omenesc una din curioasele transformări ale scoarței pământului.

După o călătorie de o zi plină — o adevărată minune — prin Cyclade, străbătând toată această polinezie mediteraneană dela nord la sud, plecând la cinci dimineața din Syra, trecând pe

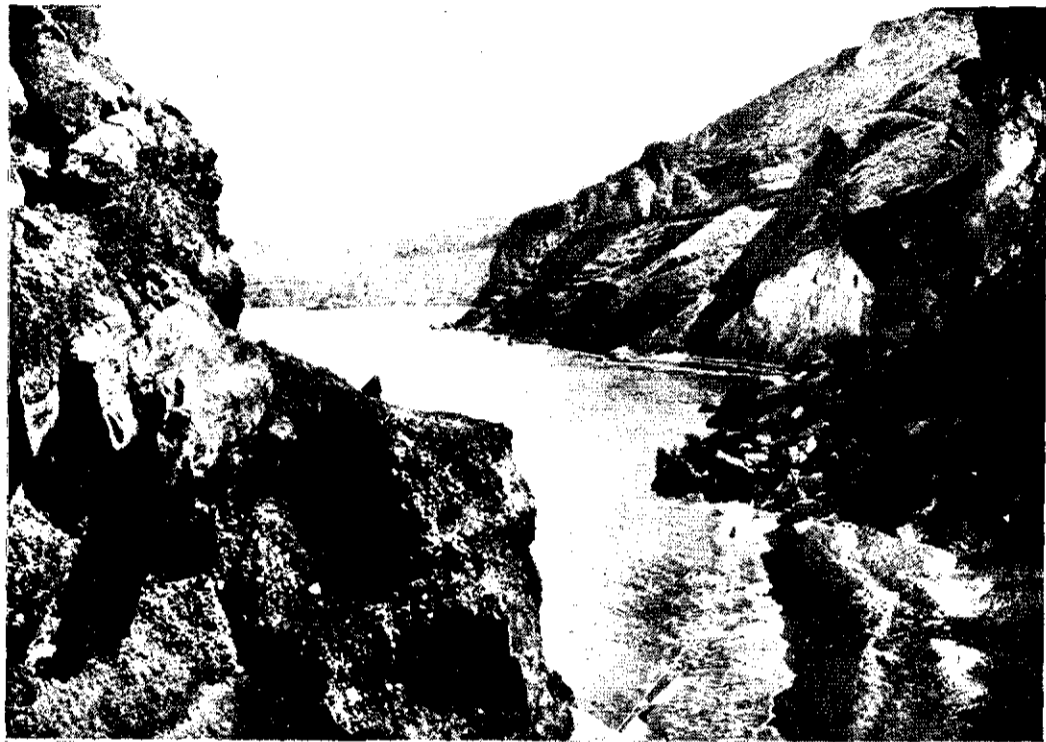
fințit, la Santorini. Până aici drumul prin Cyclade e o indescriptibilă călătorie printr-o țară de vis și beție apolinică. Grecii au localizat nașterea lui Apollo și oficierea cultului său în Cyclade, tocmai fiindcă aici natura servește mai mult decât oriunde substanța celui mai frumos mit creat de antichitatea elină. Ceasuri după ceasuri, aruncat în plasele unui desăvârșit vis de transfigurare și renaștere, te legeni și te răcorști, uiți totul, te insenezezi și te detașezi de tot ce există dincolo de paradisul Cycladelor, până la o confundare totală cu misterul luminii și miracolul mitului liniștitor ce persistă încă sub cerul aprins și marea prea caldă din mijlocul insulelor... Deodată însă vaporul intră în interiorul insulei Santorini și, pe neașteptate, un spectacol cosmic de o măreție monstruoasă și superbă, îți spulberă tot visul, toată liniștea și deliciul călătoriei inseninate de până aici. Poate impresia e mai accentuată din cauza contrastului uluitor dintre călătoria muzicală de până acum și apariția acesteia monstruoasă care te surprinde și deconcertează — însă în

Santorini... capo-d'operă ieșită din mâinile unui Demiurg artist

mare decât București, mărginită la nord, est și sud de peretele imens al insulei, iar la apus de Therasia, o porțiune din Santorini dinaintea erupției. Peretele insulei, înalt de două sute de metri, e format din roci și stratari eruptive, negre, oribile, cu o mulțime de găuri ce servesc drept diferite adăposturi locuitorilor, și împodobit deasupra cu o ghirlandă de o albeață strălucitoare ca zăpada, profilată pe cer ca o diademă — orașul propriu zis. În mijlocul acestei rade circulare se află o altă insulă și mai mică, formată numai din lavă solidificată: acesta e ultimul orificiu al vulcanului care mai fumegă încă. În mijlocul acestui crater imens, vaporul pare o jucărie aruncată într'a fântână. Soarele, apropiindu-se de asfințit aruncă în pereții insulei o ploaie de raze roșii ce face și mai halucinantă priveliștea aceasta turburătoare.

În antichitate Santorini se numea *Frumoasa*, sau *Insula Rotundă*. Avea într'adevăr o formă circulară, cu un munte la mijloc, ce se manifesta din când în când sub forma unui vulcan. Fenicianul Cadmus, străbătând mările în căutarea soarelui Europa, se opri și aici și fiind surprins de fertilitatea și de frumusețea insulei întemeie o colonie. O izbucnire violentă a vulcanului, produse însă o catastrofă imensă: scufundă tot centrul insulei și o mare parte din pereții laterali dinspre apus, în așa fel încât n'a mai rămas din ea decât un fragment lungeț ca un corn, spre est și o porțiune izolată, Therasia, spre vest. După catastrofă, o colonie greacă înființă pe marginea craterului

Vulcanul din interiorul insulei

la Paros, Haros, Siphnos, Sikinos, Hios, etc., insule albe, dulci, fiecare contribuind într'o largă măsură la împletirea visului apolinic în care aluneci străbătând marea, soarele și azurul dintre ele, ajungi, către ora șase dinspre as-

tot cazul, Santorini, e o apariție fantastică, pare un tărâm de basm infernal aureolat de o legendă scilpitatoare. Vaporul a intrat pur și simplu în craterul unui vulcan, care formează o radă circulară cam de două ori și jumătate mai

insula splendidă și infernală

de PERICLE MARTINESCU

un alt oraș pe care-l numi *Thera*, adică montsurul, nume ce se potrivea de minune cu aspectul actual al insulei. Mai târziu, prin sec. al III-lea, insula creștinându-se primi numele patroanei sale *Sainte-Irene*, din care derivă *Santorini*. Numele vechi de *Thera*, îl păstrează încă o localitate antică cu câteva mine interesante și tot din el derivă numele orașului principal de astăzi, *Phyra*, la poalele căruia acostează vaporul și pe ale cărui strădele curate, pitorești, originale se plimbă excursioniștii aduși de croaziere din întreaga lume.

Acesta este istoricul celei mai splendide insule din Mediterana. Abatele *Zacharia Durazzo-Morosini*, șeful coloniei catolice de aici, posesorul unei pivnițe cu cel mai reputele vinuri și mare „santorinist”, cum se spune în termeni euristici, ne-a povestit însă într-o după amiază, arătându-ne o hartă a insulei din muzeul său particular, și următoarea legendă foarte pitorească:

— La început insula era rotundă, după cum o indică contururile sale actuale. Acum se aseamănă cu un corn, pe care vedeți patru mușcăături pe latura din interior. Aceste patru mușcăături, imaginația poporului le-a explicat astfel: *Jupiter* fiind înfuriat pe *Titani* și gonindu-i de-alungul mării, neputându-i ajunge, când a dat de prima insulă în cale și-a înfîșt mîna în ea, rupând mai mult de jumătate din trupul ei și aruncând-o după dănsii. Mușcăăturile ce se disting sunt urmele degetelor mîinii imense care a sfîșiat jumătate din trupul insulei. De atunci insula a rămas precum se vede, iar bucățile rupte din ea au fost aruncate de furia zeului tocmai la *Stromboli*, unde se văd și astăzi, fiind spaima marinarilor din cauza furtunilor ce băntue pe acolo...

Împreună cu abatele *Zacharia*, splendidă figură de Renaștere, în care aventurierul, misticele, senzaționalul și spiritalul se îmbinau admirabil, și după ce am făcut cunoștință cu pivnița, muzeul și terasa vilei cu vedere „spre vulcan”, am pornit să cunoaștem insula în părțile ei mai pitorești. Dar spre a fi mai practici, să pornim dela vapor...

O intrare în infern nu poate fi mai turburătoare, decât sosirea la Santorini. Un decor fantastic te întâmpină cum ai trecut de colțul dinspre nord al insulei și ai intrat în craterul vulcanului. Pentru amatorul de romantisme geologice, cum era tovarășul meu de drum, studentul berlinez, insula aceasta satisfac imaginea cea mai exigentă. O priveliște sumbră, cu toată lumina ce-o inunda, o atmosferă agitată, cu toată liniștea mormântală din jur, făcea în acel sfârșit de după masă când am pătruns între pereții faimoasei *Thera*, ca sosirea noastră aici să ni se pară un capitol demn de imaginația unui *Dante*. Înfișurarea extraordinară a insulei, de o frumusețe tragică și grandioasă, ne uimise. Pereții imenși, drepti, în vârful cărora se profilează dantelăria albă a orașului, crează un spectacol pe bună dreptate căutat de casele de filme occidentale.

Vaporul ancorează în fața unui mic port, compus din câteva clădiri albe ca niște bordee și un cheiu încărcat cu butoaie conținând tot felul de produse indigene, în special cu celebrul *Vino Santo*, pe care santoriniștii îl exportă în toată lumea. Din port până în oraș e o distanță de 250 m... înălțime. O scară în spirală și câteva zeci de măgari îngrămădiți în dosul clădirilor din port, așteaptă să ne urcăm în *Phyra*, orașul de unde se vede insula toată, iar în zilele senine de tot se poate zări și *Creta* situată cam la opt ore de mers cu vaporul spre sud. De câte ori vine vaporul la Santorini, toți măgarii din oraș coboară în port, apoi se urcă din nou, încărcăți cu mărfuri și pasageri, ei fiind singurul și cel mai pitoresc mijloc de locomoție din insulă. Scara aceasta, de o frumusețe rară, e unică în lume, motiv pentru care Santorini

se bucură de o faimă specială în ochii excursioniștilor din Europa și din America, ale căror croaziere au drept ultim punct în Mediterana insula aceasta de o frumusețe neîntrecută. Orașul mai alb decât toate cele de până acum, pare făcut anume pentru regizarea unui film exotic. Casele sunt suprapuse ca niște scoici lipite de vârful unei stânci, iar străzile, în afară de cea principală care străbate muchia dealului, sunt perpendiculare, formate din scări construite printre clădiri. Curțile, de obicei, sunt subterane, săpate în piatră, pentru adăpostirea cramelor, a magaziilor și a rezervoarelor de apă. La Santorini nu există fântâni sau izvoare de apă, pentru consumație; locuitorii își strâng apă de ploaie în rezervoare imense făcute pentru alimentarea unui an întreg, deoarece ploile sunt foarte rare, iar transportul apei din alte insule foarte dificil. Cu toate acestea, oamenii sunt de o veselie adorabilă, mândri de orașul lor celebru în toată lumea și, mai ales, mândri că străinii din toate părțile pământului vin aici să se bucore de privilegiile mărețe ale insulei lor.

De sus, insula își pierde complex înfățișarea infernală cu care ne întâmpinase la sosire și capătă un aspect cu adevărat splendid. Nicișeri nu ai mai concretă ca aici impresia că Santorini, prin frumusețea și prin originalitatea construcției sale, e făcută numai spre a fi admirată, ca o capod'operă ieșită din mâinile unui *Demiurg* artist. Trebuie să stai cel puțin trei zile la *Phyra* — oraș de care pictorii atenieni abuzează în panourile lor — pentru a cunoaște toată splendoarea „insulei fantastice”, cum o numesc Germanii. În aceste trei zile abia ai timpul să te sature de a colinda străzile, scările și turnelurile de un farmec rar din *Phyra*. De pe esplanada orașului, admirî, într-o parte, vulcanul din interiorul fostei insule, de cealaltă parte, câmpia care coboară lent până la mare, fertilă, acoperită cu vii roditoare și cu frumoase parcele de cereale și nutrețuri pentru animale.

O excursie la muntele *Sfântul Ilie*, pe măgar, te face să pătrunzi mai adânc în interiorul insulei, străbătând un drum de o frumusețe puternică. Dincolo de munte, la marginea mării, se găseșc ruinele cetății antice *Thera*, unde n'am avut timpul să ajungem, dar unde curiozitatea nici nu ne-a împins. Abatele *Zacharia*, onest și bun cunosător al valorilor insulei sale, ne-a îndreptat că nu merită osteneala să cercetăm antichitățile dela *Thera*, mai ales dacă venim dinspre *Delos* și *Peloponez*. Un singur amănunt ar fi de văzut acolo: un falus enorm sculptat pe un postament în formă de cartuş, purtând inscripția stranie: „*Pentru amici*”. În schimb, în muzeul din *Phyra*, cu o bogată colecție de vase antice și câteva sculpturi, am descoperit un cap al *Faustinei*, soția lui *Marcu Aurelian*, de o realizare artistică relevantă. E unul dintre cele mai frumoase portrete ale sculpturii antice din câte am văzut în muzeele grecești.

După trei zile, abia familiarizați cu decorul și atmosfera dela Santorini, prăsim insula vulcanică deplin satisfăcuți de voiajul nostru prin Cyclade. Santorini, perla albă și fantastică a Mediteranei, a reușit însă să întunece toate splendorile celorlalte insule prin poezia decorului său elegant și bizar, prin ingenuitatea vieții de aici, prin prospețimea și mirajul aspectului său singular de stațiune turistică și curiozitate geologică în același timp. De pe paserela vaporului, privind decorul fulminant care rămâne în urmă, tovarășul meu, naturalistul berlinez, nu-și poate opri o exclamație de bucurie: „De aici înainte, pentru mine, Grecia se va reduce la Santorini”.

După 18 ore de voiaj pe mare am ajuns la *Pireu*, dar înfățișarea ireală și splendidă a insulei nu s'a desprins încă de noi. Santorini ne reclamă...

O biruință românească prin cultură

de G. BANEA

Voiam să aștern câteva rânduri cu care să subliniez încă o semnificație a apariției poetului P. Cerna în istoria culturii noastre românești. Voiam, dar am fost prins de o mulțime de alergături, — zadarnice toate, — pe la felurile autorității și așezămîntele școlare. Când, într'o zi, întorcându-mă acasă, găseșc la ușă un plic galben venit cu poșta. Pe plic se găsea și numele trimițătorului, un nume cu of în coadă, un nume bulgăresc.

— Să știi, mi-am spus, vreun bulgar mi-a scris că nu-i place cartea mea *Zile de lazar*, sau vreun comitet macedonean îmi veștește și ceva sancțiuni, cum i s'au aplicat și profesorului Mihăileanu, la începutul acestui veac.

Am desfiățat deci scrisoarea cu oarecare grabă. Din plic n'a tășnit nici o mașină infernală. Cuprîndea doar o coală de hârtie ordinară scrisă mărunt pe toate fețele cu cerneală violetă, ca aceea ce se întrebuințează pe la arhivele autorităților noastre sărace. Și iscălea, dându-și și adresa amănunțită: „fostul dv. elev, Ivan”. (Al doilea nume avea în coadă of-ul caracteristic numerelor bulgărești).

Nu-mai numele nu-mi aducea nimic în minte. În 18-19 ani de dascălie mi-au trecut mulți prin mâini, cei mai mulți croiți din stofta oamenilor obișnuți, alții — mai puțini — înzestrați, vrednici să ispășească pana lui Balzac. Un timp le-am ținut minte numele, dar pe urmă am renunțat la această trudă.

Citind acum scrisoarea lui Ivan, a început să mi se închege în minte și chipul lui. Era un băiat nu prea înalt, dar bine legat, cu o figură ovală, ascunsă după niște ochelari puternici, cari dădeau un aer de maturitate chipului mai mult roșcovan.

Îmi fusese elev la o școală de seară, unde n'avea cum să capete cunoștințe mai întinse și mai adâncite.

Totuși scrisoarea, al cărei conținut îl păstrez ca document pentru curiozitatea orișicui, dovedește multe cunoștințe, rodul unui e munci de autodidact. Chiar așa cum e, cu stângăcii, cu năivități, cu lucruri nu tocmai bine prinse și înțelese, cu misticisme chiar, scrisoarea arată că fostul meu școlar Ivan, este român cu sufletul, deși la origine e ceva bulgar.

Prilejul pentru a-și striga *rumânia*, îl găsește Ivan în cartea mea *„Zile de lazar”*.

În esență, în scrisoare este vorba de un tânăr, care, de origine streină, învățând carte românească și nu în cine știe ce școală înaltă, a fost cucerit de cultura românească și vrea, nu numai să fie român, ci să scrie și el o contribuție la cunoașterea bulgărescului. România n'a dat acestui tânăr nimic deosebit, nici școală mai bună când era copil și nici situație strălucită acum, căci băiatul mărturisește că e doar *practicant* pe lângă o autoritate judecătorească. S'ar părea că asemănându-se cu *catindatul* lui *Caragiale*, dă dovadă strălucită că e într'atât de romanizat, încât a preferat o situație așa de puțin situație, lăsând o altă carieră mai solidă, ca negoțul sau meseria. Dar astăzi nici negoțul nici meseria nu mai pot fi *brăjări de aur*, așa că bietul meu Ivan nu poate fi învinuit că se mulțumește a *catinda*, vorba lui *Caragiale*, la un loc de neînsemnat arhivar și că, în așteptarea unui loc liber, face pe jălbarul.

Scrisoarea fostului meu școlar mi-a trezit însă remușcarea că n'am scris rândurile în care să subliniez ceea ce mi se pare cu deosebire caracteristic în apariția lui Cerna.

Anume: *Biruința gândului românesc*. P. Cerna era bulgar de origine. Născut în satul dobrogean, al cărui nume îl poartă, sat mai mult bulgăresc, el a învățat școală românească, primară, liceu și apoi și universitate și a fost cucerit de cultura românească,

El și-a însușit toate idealurile, toate credințele noastre. Inima lui a bătut generos pentru toate cele ce ne-au frământat pe noi români la începutul acestui veac, versul lui înaripat a vibrat emoționant pentru toate evenimentele noastre.

Pentru că, bunăoară sângeroasele războaie țărănești din 1907, sângeroase mai ales prin represiunea așa de sălbatică, au smuls lui P. Cerna acele 3 sonete intitulăte *Zile de durere*, în care sună atâtă sfășiere, că armata noastră a vârsat sânge de frate...

„O soare al iubirii, soare sfinte!
Pân' nu pătrunde în vechile morminte,
Răsai deasupra sângelui bogat!
Usucă iute câmpurile roșii, —
Să nu pricape n'groapa lor strămoșii
Al cui a fost — și cine l-a vârsat!”

Sau, mai târziu, la adresa colosului rusesc sârbătorind sgomotos la 1912 o sută de ani dela smulgerea Basarabiei:

„Hrăpăreț neam de Norod! Călău cu cernic!
Nu te făli atât că ești puternic —
Nu-l încerca pe Dumnezeu!

În ziua 'nfricoșată-a răzburării,
Auzi-ne, Tu, Doamne-al îndurării,
Încinge brațul nostru 'ndoliat!
Revarsă 'n el mânia ta cerească —
Fă dintre noi, o, Doamne, să pornească

O piatră pentru noul Goliat...”

Dar Cerna se înalță mai sus de preocupările mărunte, egoiste, pentru că în una din cele mai bune poezii ale sale *„Către pace*, invocând-o, o socotește totuși prea timpurie în ordinea națională, deoarece...

„De-ar amuți în mâna noastră durda,
Ce-ar zice sfânta umbră dela Turda?”

iar în ordinea socială, tot prea timpurie ar fi venirea Păcii, fiindcă... „In nădejdea minimeai, cine știe

De câte ori pe cruce va mai muri Isus?
Și mulți din noi găsi-vom o moarte timpurie”.

Și mai ales finalul, așa de altruist, așa de generos!..

„Și ce-i să cazi, când viața n'o pierdem
în zadar,
Când trupurile noastre sunt pietre de altar,
Când fiecare știm,
Că făurim o lege ce-o vor primi ca dar,
Acei ce nu sunt încă și totuși îi iubim?”

Cerna era destinat unei strălucite situații de mandarin intelectual. Moartea însă l-a smuls prea de timpuriu. Dar de sigur nu se mărturisea așa de fierbinte român pentru perspectivele ce întrezărea; acestea ar fi fost *urmarea*, răsplata geniului său.

Ivan fostul meu școlar, n'are parte de asemenea fagăduieli. Totuși și el își strigă *rumânia*. Și el se știe și se vrea român.

Gândul românesc, cultura românească a cucerit indirect, a cucerit fără să urmărească anume cucerirea, a cucerit prin blândețe în P. Cerna, pe unul din bulgarii din Dobrogea, iar în Ivan, pe unul de *dincoace* de Dunăre.

Vederea orașului Thera

CRONICA DRAMATICĂ

de CICERONE THEODORESCU

Furia adaptărilor de comedii și dramele „după” Fodor Laszlo, — fabricantul de rețete teatrale cel mai la modă — continuă și nimic nu are a o stânjeni, nici măcar în a-cest trist final de stagiune, în care s'ar fi putut cere ca un ultim efort, să salveze o rămășiță de prestigiu nivelului artistic al scenelor noastre.

O comedie, o dramă, o nuvelă, o schiță semnată de patronul casei Laszlo se bucură din partea directorilor noștri de teatre de un nelimitat și bizar credit.

Industria respectivă merge bine și la noi ca și peste graniță.

Toate firmele care vând marfa la „a doua mână”, respectiv precupeții acestor — până la un punct — delicioase zarzavaturi, gustă mulțumirile sonore ale succesului și desfacerii.

Și ele le ajung. „Rețetele” aducând rețete, nimic nu le mai este de lipsă beneficiarilor a-cestui comod sistem practicat pe toate

piețele comerciale ale lumii. (Fapt care dă și acoperirea morală necesară — dacă mai poate fi vorba de vreo acoperire morală!)

„Fata dela garderobă”, comedie în cinci tablouri sau mai de grabă veselă drameletă în cinci gogoși, e inutil să adăogăm că nu are pentru noi absolut nici o justificare.

Reprezentarea unor astfel de compoziții în care grandoaara platitudinii sguđuē cu ferocitate toate cerurile, subit căzute, ale poncifelor teatrale, este o treabă care aproape că nu ne privește.

„Premiera” unui asemenea spectacol îți dă sentimentul de panică și vid, al unei prezențe absurde, al unei căderi stupide pe stradă, al unui accident pe care-l puteai evita, al unui ceremonios și vizibil front de jobene pe un mai-dan pustiu, spectacolul contrastând — foarte riguros — cu cele mai minime așteptări.

„...O întâmplare simplă din viața de toate zilele...”

Povestea unei tabachere care trece din buzunarul unui fiu de lord în poșetă simplă a lui Betty Peuschet, fata de la garderoba unei cafenele periferice din Londra.

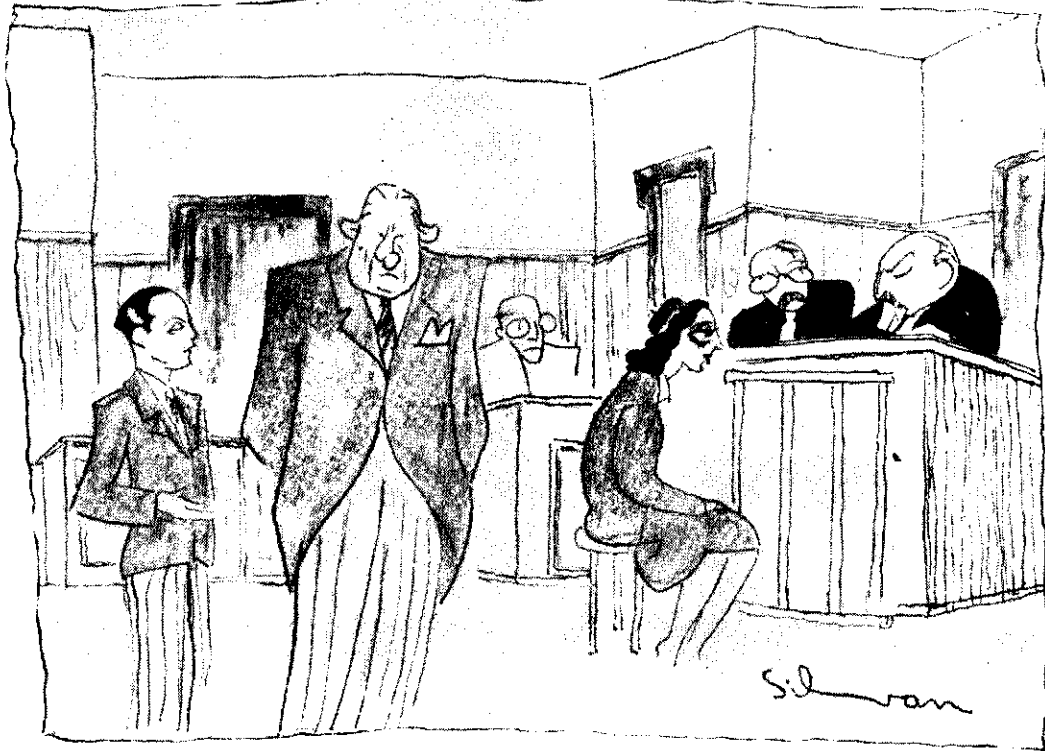
Intervenția neprevăzutului duce la proces.

Aici apare lordul George Stanway care sprijinind pe Albert Bester, tânărul avocat al fetei, știe să evite scandalul și să ajute dreptatea”...

Cu un tată genial și un fiu detracat, cu o tabachere pierdută și cu o fată nevinovată, cu un tânăr avocat generos și firește plebeu, cu o avansată

In zodia „Lunei Bucureștilor” — „Fata dela garderobă” nu are la rândul ei mai puțină putere de atracțiune ca leul fără dinți, sau ca bietul elefant de mondială reputație al circuitului Medrano.

Teatrele noastre, în zodia aratăta mai sus, par a fi devenit și ele niște „parcuri de atracțiuni”, fiind necontestat că ceea ce stimulează comerțul este concurența și că reclama e sufletul lui...

I. A. Manolescu G. Sforin M. Enescu Madeleine Andronescu P. Nove I. Talianu

perspectivă de scandal și cu dreptate repusă cu majuscule în drepturile ei venerate, — ce nu poate face un meseriaș de teatru, ce pingea minunată poate el croi, ce tirade are el de turnat pentru „încălțarea” sentimentailor; și ce „barbă” excelentă are el prilejul să le pună!

Este ceea ce nu se jenează să facă cât de puțin autori „Fetei dela garderobă”, pe tot parcursul celor (cum se spune) cinci tablouri de lacrimi și de humor...

rektorilor de „întreprinderi artistice” cu roluri solemn asumate de îndrumătorii ai publicului.

Și publicul îi ascultă, cred ei...

Textului submediocru, replicilor scor buroase, tiradelor sgomotos plate și pompos plasate, personajilor trase cu sfornică, vetust și ridicol, să recunoaștem — în schimb — că o interpretare

Piesa în sine aglomerată — cu destulă știință în materie — rezidurile cele mai calificate, poncifile cele mai glorioase, „loviturile” cele mai sigure, banalitățile cele mai răsunătoare pentru a-și asigura o autoritate de serie și o căutare fără griji.

„Fata dela garderobă” oferă astfel „după” rețeta Fodor Laszlor, un superb rantaș teatral, o magnifică buclărie ungaro-londoneză, întrutotul pe gustul directorilor de „întreprinderi artistice”

generos tânără și simpatice „plină de avânt” a încercat să dreagă golurile și să dea o impresie de naturatețe, de realitate, dacă nu chiar de vibrație artistică.

Un prestigios lord George Stanway a fost d. G. Storin, înconjurat de o mulțime de elemente prospete, de talente june, de străduinși și nađeji.

S'au detașat, dintre acestea, d-ia Madeleine Andronescu în rolul titular și d. Ion Aurel Manolescu în avocatul sârac și generos, d-nele Eugenia Bamē și Sereda Sorbul, d-nii C. Lungeanu, P. Nove, Niculescu Cadet, I. Manta, A. Alexandrescu, Mircea Axente, P. Ionescu etc., etc., încadrați de d-nele Nelly Sterian, Renēe Annie, și d-nii I. Talianu, Marcel Enescu, G. Chamel, I. Constantinescu.

Un amănunt de reținut pentru direcția de scenă: în casa lordului Stanway, fără ferestre și plină de lumină, nu există nici măcar un opaiț. Așa, ca justificare...

Poșta redacției

Pruncu C. Nicolae. — Lucrarea dumitale despre Ioan Nenițescu este foarte utilă. Colegii dumitale și chiar oamenii de cultură ai acestei țări, știu prea puține despre acest poet.

Lucrarea pare să fi fost citită la o ședință literară, din care cauză se resimte — ca ton.

E necesar ca, în legătură cu datele asupra vieții și operii lui Nenițescu, să arăți și izvoarele de care te-ai folosit, pentru că nu ai fost contemporan cu el, deci nu l-ai putut cunoaște. Când spun izvoarele mă gândesc atât la cele scrise cât și la amintirile celor cari l-au cunoscut și cari ț-au putuți fi în vreun fel transmise. În materie de istorie literară nu poți fi original, așa încât se impune arătarea izvoarelor.

Florian C. Ilie. — Genul poemei în proză este dificil și puținii sunt aceia cari au reușit să-l ilustreze.

„...sângele mi-l simt înghețat și în șipotiri sugrumate se scurge negru și nchegat. Și capul mi vâjăie că din voi ne-am născut și rămânem nimic...”

Gh. Chiper. — Mai trimiteți „Ciopotelul primăverii” se va publica. E un foarte bun început.

Nicolae Ionescu. — „O moarte și o înmormântare” și „O partidă de poker” sunt numai exerciții pentru început. Nu pot fi publicate. Aveți calitate. Revizuiți-vă însă scrisul, eliminați trivialitățile „nu știu cât am rămas amândouă (de ce două?) așa ca două lumânări enorme cari ard și arzând debordează picături de ceară topită”.

Persoana l-a singular a perfectului simplu dela verbe de conjugarea 4-a (i-re) are determinațiunea îi (sfârșii, tresării, etc.).

M. M. (cu monogramă). — „Ciritip”. Titlul e nimerit. Dialogul viu. Subiectul ar putea constitui prilej de scris literar... Ale tineretii vaieri... Te înțeleg. Mai scrie.

Ionel Munteanu. — „Trimit alături spre publicare o mică lucrare insuflețită din viața sinceră dela țară unde fiecare găsește să ia ceva (sper că nu faceți aluzie la trecuta viață politică) nu numai din viața saloanelor, cum au obicei alții, căci nu suntem scriitorii francezi din secolul XVII-lea”.

Aveți dreptate. Nu suntem scriitori. Hotărîți! Și mai cu seamă nu suntem scriitorii francezi, și cu atât mai puțin scriitorii francezi din secolul XVII-lea.

Doști să vă inspirați din realitățile țării noastre și anume din viața dela țară. Până aci toate bune. Numai că nu e suficientă această fericită alegere a domeniului de „inspirație...”

Feriți-vă de vocabularul celor ce scriu despre viața saloanelor.

„Desinteresarea bunicului de când începeau să se coacă cireșile te făcea să cauți ceva în psihicul lui”.

Emil Hanganu. — „Zi de Paști” e o schiță duioasă care ne-a plăcut. Se apropie de ceea ce așteptăm dela dumneavoastră.

I. Moțoc. — Citind „Mărturisiri” mi-a venit în minte strigătul supușilor lui Lăpușneanu din nuvela lui Negruzzi. Simplă coincidență. Oamenii de astăzi sunt mai puțin cruzi. Mai ales cu scriitorii. Mănuitorii condeii nu sunt însă la fel față de cititorii lor.

Puiu Lianu. — Versificați cu ușurință. Darul acesta poate fi însă periculos dacă nu e folosit cum trebuie. Lectură multă și răbdare...

Iploit Omelschi. — Versurile dumneavoastră „Imnul străjeresc”, „Suntem Străjerei” și „Rugăciunea străjerilor pentru țară” pot fi publicate într-o revistă străjerască.

Trimiteți-ne nouă altceva.

r. st.

R.A.D.I.O

TEATRUL RADIOFONIC

Pe ternul economic, îndată ce se manifestă o cerere constantă a unui anumit gen de produse, întreprinzătorii își îndreaptă eforturile lor în acea direcție până ce reușesc să acopere integral cererea. Cu toate că arta pare de câteva timp supusă unor legi asemănătoare, fuziunea celor două domenii nu s'a făcut încă desăvârșit.

Așa de pildă, deși există de multă vreme o cerere constantă de piese de teatru radiofonic, producția rămâne mult neîndestulătoare față de nevoile societății de radio-difuziune. Ele se acopăr în parte prin adaptări ale bucășilor bine cunoscute din alte genuri literare sau prin producții originale în felul celui din Duminica dela 8 Maiu. Cititorii și-o amintesc desigur. O prezentare a vieții lui Schubert, a unui Schubert care toată vremea spunea: am mai compus cutare bucată, prilej pentru noi de a o auzi. Ascultătorii ar fi fost însă mai mulțumiți să audă numai melodiile lipsindu-se de dialoguri.

Pentru Duminicile când lipsește un nume românesc care să fie pus după titlul piesei se recurge uneori la operele iar alteori la traduceri. Credem că respingându-se mai des piesele care n'au alt merit decât că răspund învechitului indemn al lui Heliade Rădulescu: „scrieți băeți, scrieți!” s'ar face un loc mai mare pentru traduceri din teatrul străin, cari de obicei au fost alese și au în tot cazul meritul de a fi o introducere a marelui public ascultător în literatura universală.

Ne amintim de două reușite comedii ale lui Courteline transmise mai anul trecut, și de meritoria încercare de adaptare a lui Hamlet. Pe aceeași linie se situează comedia „Familia anticarului” sau „Soacra și nora” de Carlo Goldoni în traducerea și adaptarea d-lui Alex. Marcu.

Se prezintă în primul rând un autor necunoscut pentru majoritatea românilor cari nu cunosc limba italiană, un autor din acel spiritual secol al XVIII, prieten cu Voltaire, unul din oamenii cei mai de duh. Comedia lui este o șarjă în limbaj prețios a slăbiciunilor femeștii și a unui gen de nobili cu manii ofensive.

Puțin timp după bătaia gongului auzim pe noră plângându-se socrului și apoi soțului că nu mai are decât rochii vechi. (Asta-i o șarjă de care s'au amuzat numai bărbații privindu-și malițioșii soțurile cari compățimeau desigur cu nefericita).

În intriga comediei intrăm abia acum. E vorba de cearta dintre soacra și noră asupra întâietății în casă. Rivalitate veninoasă deoarece nora a pomenit ceva de vârstă înaintată a soacrei iar aceasta despre condiția burgheză a norei, dinainte de căsătorie. (Focul peste care pun paie atât o cameristă comună cât și consilierii-paraziți respectivi ai celor două doamne, arde într'o casă de nobili scăpați și refăcuți prin zestrea adusă de noră). Liniștea casei este readusă de bunul burghez Pantalone dei Bisognosi (care eventual s'ar traduce însemnând „pantaloni celor ce au nevoie”) printr'o măsură energică: Separarea celor două dușmance — cari au refuzat să se îmbrățișeze chiar când li s'a oferit un inel cu diamante, — în două apartamente astfel ca întâlnirile să fie cât mi rare dacă nu excluse și liicențierea servitoarei intrigante și a consilierilor paraziți.

Interpretarea nu a avut niciun curs afară de exagerările de ton cari trebuiau să marcheze șarja.

O reușită transmisiune.

MIRCEA BARBULESCU

CRONICA CINEMATOGRAFICĂ

ARO: Inchisoare fără gratii

Ne-au prezentat germanii, acum vreo 6 ani, un film care a impresionat atât prin noutatea mediului în care ne transportă, cât și prin modul curajos în care era tratat subiectul. Mă gândesc la „Fete în uniformă”, filmul care a lansat-o pe Dorothea Wieck. Era într'adevăr surprinzător curajul regisorului care se aventurase să privească culele sufletestei cel mai adânci ale unei fete crescute într'un pension de maici, departe de orice contact cu bărbații. Ne-a dat prilejul acest film, în afară de tema principală, să mai asistăm și la câteva scene cât se poate originale, prilejuate de viața în comun a fetelor.

Mult mai scrupulos decât americanii, temându-se să nu mai ajungă, cu un viitor film brodat pe o temă asemănătoare, la nivelul „Fetelor în uniformă”, germanii au renunțat la scenariul asemănător cu acela al filmului prezentat acum 6 ani.

O mare surpriză ne-au oferit însă acum doi ani francezii cu filmul „Club des femmes” care ne transportă de astă dată într'o pensiune de fete, și care se deosebea de „Fete în uniformă” prin aceea că, cu toate că de-aungul celor două ore, durata filmului, nu apărea decât în foarte puține scene un singur bărbat, totuși toate întâmplările filmului erau urmări ale amestecului unor bărbați pe cari regisorul, abil, ne lăsa doar să ni-i închipuim. Iată deci o calitate în plus a filmului, superior prin regie, filmului german amintit la începutul croniceii.

Bine înțeles, și americanii, văzând că formula a prins, au realizat „Dormitorul fetelor”, crezând poate că actrița „europeană” Simone Simon, precum și scenariul luat după o piesă a autorului „european” Fodor Laszlo vor ajunge pentru obținerea unui succes. Însă modul superficial în care a fost tratat subiectul de către regisor a con-

tribuit la completul insucces al filmului. Cu filmul dela „Aro”, francezii încearcă să exploateze cam aceeași temă din filmul „Club de femmes” privity însă prin altă priză, în idila tinereii fete intervenind și o a treia persoană, puțin mai în vârstă, deci mai rezonabilă, care însă va trebui să se plece în fața tineretii, explicând această înfrângere prin faptul că trebuie să se dedice trup și suflet misiunii ce i-a fost incredințată.

Misiunea, de altfel, e foarte frumoasă, odată ce ea încearcă să readucă fericirea în sufletele tinerelor fete dintr'o casă de corecție, încăpuite până la venirea ei pe mâna unor profesoare de moda veche.

Ceace, după părerea noastră, nu poate aduce acest film la nivelul „Clubului femeilor”, este faptul că regisorul a insistat prea mult asupra temei principale a filmului, banală în oarecare măsură, trecând cu totul cu vederea, conflictele secundare ale filmului, cari ni se păreau însă mult mai originale, și, în același timp, de capitală însemnătate. Altă greșeală a regiei ni se pare izbucnirea noului director și lungul ei monolog într'o clipă în care nu prea își avea rostul.

Textul submediocru, replicilor scor buroase, tiradelor sgomotos plate și pompos plasate, personajilor trase cu sfornică, vetust și ridicol, să recunoaștem — în schimb — că o interpretare

Dacă acest discurs ar fi fost plasat de exemplu în timpul conferinței profesorele, când expunerca planului de lucru este foarte motivată, s'ar fi putut evita o scenă prea teatrală.

Afară de aceste mici defecte n'am găsit decât calitate regiei lui Léonide Mogny.

Cei trei interpreți principali au fost Annie Ducaux, o figură interesantă și puțin obosită, așa cum cere rolul, Roger Duchesne, nume nou și, în același timp, fizic și joc mult superior celorlalți june-primi francezi și Corine Luchesse, o nouă vedetă, cea mai potrivită, poate, pentru rolul din acest film.

Mai apar de asemenea, chipuri interesante de fete tinere, în cari se dă lupta între bine și rău, precum și amuzante figuri de profesoare înțepate.

— L. —

Goruneanu

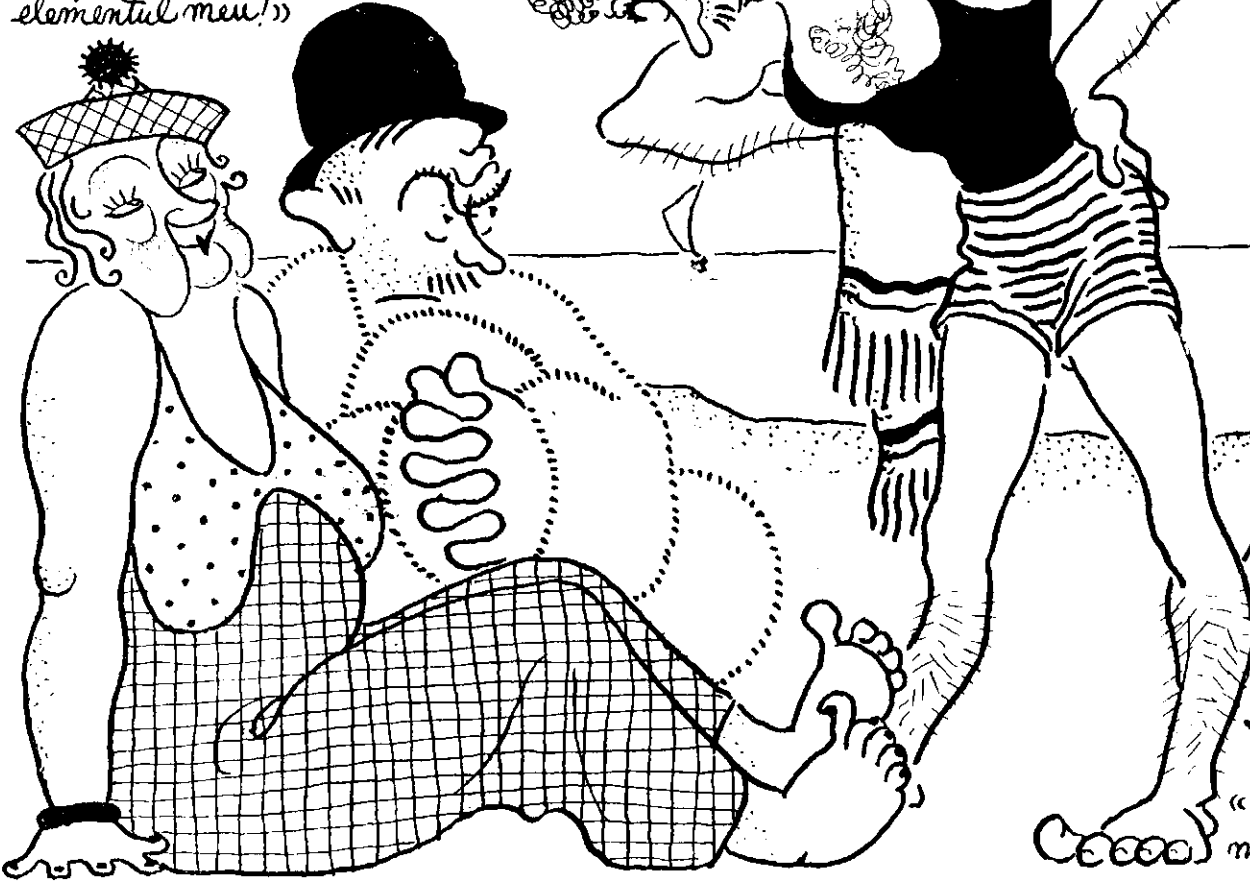
Pelsaj

E destul să zâmbești

de Tancu Petăru

«Nu trebuie să aveți nici o grijă de Domnișoare; sunt un perfect înotător: apa este elementul meu!»

«Da, bine, dragă, când ți-am zis că-i ca o solbocă și că te face să o pupă, nu mi-ai fis, tu, că-i model de la Paris și că-s un tâmpit? Acu, ce s'eu, de vină!?!»

CHESTII..

HOMO VEHEMENS

In afară de „omul spiritual” și de „omul inteligent” de cari ne-am ocupat în chestiile trecute, cu timiditatea cuvenită unor persoane atât de des întâlnite și mai ales sus puse, îndrăznim astăzi să bārfim un pic pe seama unui alt specimen al așa numitei „grādini a lui Dumnezeu”, „omul care se indignuează”.

Acest cetățean, irascibil și mofturos, campionul cronic al scandalurilor de înaltă răcnire, este un personaj extrem de complex și interesant.

El face parte din marea familie a vertebratelor vehemente, sau dacă l'privim sub alt unghi științific, din clasa „inteligenților cu capsă pusă”.

„Omul care se indignuează” e întâlnit foarte des pe străzile orașelor sau cānapelele saloanelor. El se manifestă totdeauna în public, și cu o voce explozivă de calibrul atot coplesitor.

Aroganța lui, care-i țășnește pe gāt în trombe furtunoase, sau i se modelează cu nuanțele jignitoare ale unor apostrofări tărăgānate, scurse prin colțul buzelor lāsate cu scārbā'n jos (gen „lasă-l mă, că-i prost ca noaptea...”), constituie un element de teroare constantă, căruia nimeni nu cugetă să-i stea în cale.

Perechea siameză a „cetățeanului îndignat” o constituie desigur celebra „femeie mitralieră”, care atunci când

te prinde în tirul distrugător al rafalei sale de cuvinte, îți ciurește fără milă urechile, mintea, personalitatea etc...

Dar despre această adorabilă ființă (care e prin definiție slabă, rea, cu buze subțiri, păr, atitudine și purtare bățoasă etc...) nu vom spune nimic dezagreabil, întrucât înțelegem să fim adevărați gentilemani și să respectăm așa cum se cuvine sexul zis și slab, hărăzit de Cel de Sus, ca să ne împodobească existența (din toate punctele de vedere).

Revenind deci la „omul” nostru, faimosul „îndignat perpetuu”, vom reamintea că felul său de a fi, schimbă cu totul de aspect și categorisire după împrejurarea și persoana „eroului”.

Astfel, cetățeanul care se indignuează că afară plouă, că ministerele sunt închise sau că a pierdut trenul, e caraghios (pur și simplu), în timp ce omul care-și iese din sărite la restaurant, când vede la ce sumă astronomică i se

ridică socoteala consumației, este unaminim apreciat.

Tot așa, scandalagiul din tramvai este privit cu o nepăsare amuzată, și indignatul care răcneste împotriva teroarei conjugale (în timp ce, bineînțeles, scumpa-i ½ nu e de față) este profund compătimit.

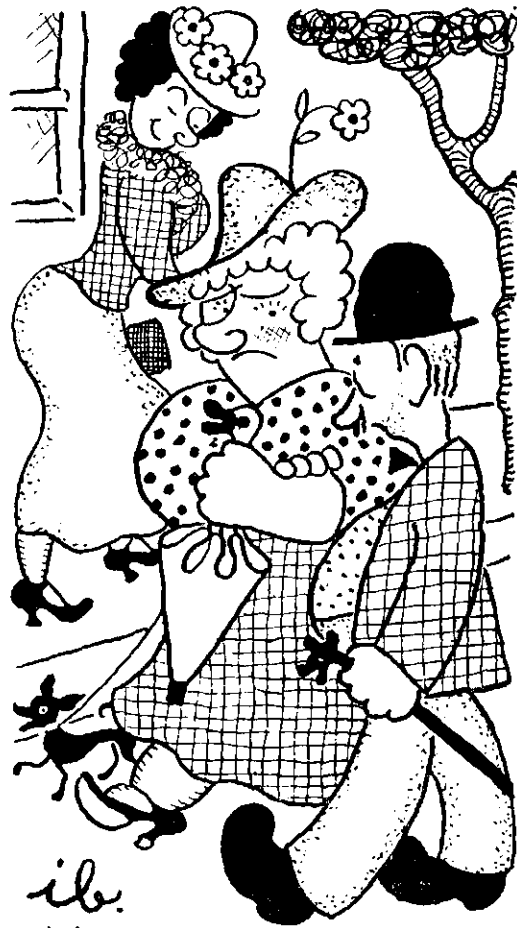
În sfârșit, când eternul patron, zeul neînțeleș și înfricoșător al salarițiilor de toate gradele, face parte din această categorie a „omul indignat” se spune cu supusă admirație despre el că e un „om energetic”, în timp ce simbriașul obscurs, care explodează exasperat de nădufurile care-i sugrumă existența, este taxat drept „bolșevic” și îl așteaptă (ca să-l readucă la clasicul „simț al realității”) un picior bine aplicat în rotunjimile sub-dorsale și indecente ale trupului (la propriu sau la figurat) și o poartă larg deschisă.

Dar gama punctelor de vedere din cari poate fi privat „omul care se indignuează” se împarte într-o sumedenie de anexe și derivații, încât trebuie să oprim aici labele noastre observații.

Vom spune totuși, că omul care constituie contrastul cel mai izbitor cu acest specimen de „homo vehemens”, este cetățeanul „lāsă-mă să te las” cu alterația lui numită „omul care inghite tot”.

Despre aceste vertebrate, vom vorbi însă în „chestia” viitoare.

GRIGORE OLIMP IOAN

CRONICA MĀRUNTĀ

OGIO-SAN

romanul d-lui Ion Timuș obține un neobișnuit succes de librărie

Ediura Cugetarea a retipărit recent „Trinsiberiana” volum datorit tot d-lui Timuș. Lectura acestei cărți care cuprinde o seamă de întâmplări din drumul până la Vladivostok al autorului, este agreabilă și instructivă.

„Trinsiberiana” poate constitui o prefață la „Ogio-San”.

IN

ultimul număr al „Adevărului literar” d. Barbu Lăzăreanu, cunoscutul și activul cercetător literar scrie despre „nuevistul și cronicarul dramatic Fra Barbaro”, care nu e altul decât Barbu Delavrancea.

Sub acest pseudonim semna Fratele Barbu cronicile sale dramatice din Epoca de acum 52 de ani.

Din fragmentul pe care d. Lăzăreanu îl reproduce dintr'o cronică asupra pieselor istorice ale lui Alecsandri, rezultă că Fra Barbaro a fost barbur cu bardul dela Mircetști. Iată o pildă:

„Cu nimic nu isbutește autorul să ne ridicie măcar un colțișor din perdeaua groasă care stă între spectator și trecutul pe care se încearcă a-l reinvia. În locul lui Horațiu putea vorbi Alexandru; și ar fi fost mai nimerit; că dacă Horațiu a pierdut un manuscris, putea și d-sa să și-l piardă; ba putea să și-l găsească la cel din urmă act, ca și Horațiu...”

Plină de duh este o Odă barbară a lui Delavrancea, adresată lui Duiliu Zamfirescu (Don Padil), reproducă la finele articolului.

Acest nou aspect sub care d. Lăzăreanu prezintă fugăr pe Delavrancea este o prețioasă contribuție la cunoașterea imensei sale personalități.

D. PROF. N. IORGA

scrie în Nr. 44 din „Cuget Clar” câteva rânduri cum numai domnia sa poate scrie.

Le reproducem în întregime:

Aceia cari dau literaturii românești sensul ei adevărat și care singuri și siguri va birui își îndreaptă astăzi privirile umezite de lacrimi spre două morminte: unul de mult părăsit în lașul tragicei pribegii, iar celalt care acuma se deschide, cu mult înainte de vreme.

Se adună atâtea amintiri cu privire la Delavrancea. A fost de la cele d'înțăiu manifestări literare, afară de ale adolescentului, aproape copil, un învitor. Unul fără teorie, fără program, și fără voință. Firea sa, care nu era ca a altora, i-a cerut imperios să se manifeste cum era. Așa-i porunceau înaintașii cari erau în el: grānării țārani străbătători de văi și munți, răscōitori de zări, adunători de priveliști și tesaurisatori de impresii. Ei toți, sfātoși cum li era rostul și buni de toate poveștile culese în cale, și-au dat drumul de-odată printr'insul. Altă viziune, altă gândire, peste obișnuita logică, alt graiu, un altfel de românește, de muntește, decât cum știam noi până atunci, după forma mēstru artificială a boierului savant Odobescu și a zetarului orașean Ispirescu. Neschimbat, în nūvelă, în teatru, el a fost așa: n'a luat dela nimeni și, chiar să fi vrut, n'a putut lāsa nimānui: nici acest dar, cu totul deosebit, al scrisurii și nici dogoritoarea năvală a unei elocvențe capabile să ardă convenționalismul tuturor tribunelor și catedrelor. Un om de vedenii, cum însuși era, în pădurea părului creșt de supt care privirile ieșiau împungătoare ca două forșorice flacări, o minunată și impresionantă vedenie.

Nu așa acela a cărui pierdere pentru literatură o pling astăzi cei cari-i iartă

că a părăsit poezia pentru scopuri zadarnice pe care ilustra lui ucigătoare le-a socotit imense și imperioase. Goga, care rāsārise ca un nou lampadofor poetic al milenarei lupte ardelenice și care de aceia a fost îmbrățsat ca un tânăr fāt-frumos, purtător al glasului smuls din durerile robiei, de înțelegătoare lume de boierie a anilor 1900, aducea cu dānsul, din strămoșească moștenire și la el, tot ce trebuia pentru ca, de la uimitoră vādire de la început a noului proiect din mila Dumnezului tuturor răbdārilor, să meargă treptat, pe căile de înțelegătoare ale anilor, spre și mai depline roade ale neobișnuitei sale înzestrări. Dar lui, de la o vreme, în urmărirea fugarilor satisfacții ale politici, îndeletnicirea aceea căreia-i închinase primii ani, și pe care n'o putea tīgādūi, cu atât mai puțin distruge, i s'a părut o efemeră jucărie, aproape compromițătoare, așa încât nici nu-i plăcea ca ea să-i fie amintită. Corului celor aleși i-a preferat tunetele aclamațiilor în care credințoșii adevărați nu se mai pot osebii de strigătul spre triumf și pradă al vulgului.

Și, totuși, pe cel care părăsise literatura ea l-a urmărit, dintr'o iubire care nu putea să moară. I-a spus la ureche cele mai frumoase taine ale ei, și vraja pe care o exercita el nu venia de la idei, împrumutate, de aici sau de peste graniță, ci dela acele mistere ale ei.

Și ceia ce era în adevăr viu în el era această obsesie a cuvântului nobil, a comparației plastice, a perioadei largi și bogate.

Îmbătrānit politicește în neizbānda ce i se putea profetisa, el isprăvește tādār în suflet prin toate mișloacele acestei minuni care, peste orice, rămāne poezia.

ANTOLOGIA

tinerilor poeți bucovineni, pe care d. Mircea Streinul a publicat-o în ediura „Fundăției pentru literatură și artă Regele Carol al II-lea”, aduce o adiere proaspătă în literatura actuală.

Interesantă în această prezentare este impresia de bloc, de unitate pe care o oteră poezia tādāră bucovineană. Pretutindeni pe întinsul țării noastre apar astăzi reviste cu poeți respectivi, plachete de versuri, nicāieri însă nu se poate observa existența unei mișcări poetice, a unor tendințe bine determinate, ca în Bucovina.

Transfigurarea prin cultură a unor emoții rustice primare, constituie — după noi — caracteristica acestei poezii.

D. Mircea Streinul, deși tādār și deși bucovinean, dovedește că știe să aleagă ceea ce trebuie reținut din producția poetică a provinciei sale. Poeziile publicate sunt caracteristice atât prin calitățile lor cât și — așa zice mai cu seamă — prin defectele lor.

Oarecum neplăcut — lucrul a mai fost dealtfel observat — izbește pe cetitor înclinarea junilor poeți către pseudonimele rāsūnător românești ca și a buzul de verbalism.

Antologia pune în circulație numele d-lor: Gh. Antonovici, Traian Chelariu, Ghedeon Coca, George Drumur, Teofil Lianu, Aspazia Munte, George Nimigeanu, Vasile I. Posteuca, Neculai Roșca, Neculae Teaciu Albu, Iuliu Vesper, E. Ar. Zaharia.

Sunt printre poeziile publicate câteva cari contrazic opinia generală că poezia romānă trece astăzi prin grea criză.

ORIZONTURI

revistă de cultură a asociației profesorilor secundari din Galați, aduce în ultimul său număr (4 Mai 1938) o serie de interesante și documentate articole.

D. prof. Ioan Șt. Botez scrie despre „Cazul Macedonski”, răspunzând d-lui Papadopol care a publicat în „Precupări literare” un articol de desmintire a celor spuse de d-sa în numărul din Martie al revistei „Orizonturi” în legătură cu o scrisoare inedită a lui Macedonski.

Răspunsul d-lui Botez, pornit din dorința de a restabili adevărul într'o chestiune în care s'a pus multă, prea

multă patimă — deși polemic — se menține în tonul științific cerut de asemenea problemă.

D. Botez este în asentimentul multora cari nu pot crede că Macedonski a scris epigrama de tristă memorie în chiar clipa când Eminescu innebunea. Se pare că dovada adusă de domnia-sa nu e dintre cele ce trebuiesc neglijate. A fost mai degrabă — credem — o gafă a Țaței (cum i se zicea cu drept lui Teelor), care credea că-și servește maestrul. Moartea civilă a lui Macedonski și vālul de ură care acoperă memoria lui au fost pedepse prea aspre.

Prin anii 1880-82 Macedonski nu era singurul care nu-și dedea seama de valoarea lui Eminescu. Ba încă era dintre cei ce pot fi mai puțin trași la răspundere de această neînțelegere.

Și s'ar putea — cine știe — ca mulți dintre cei ce nu-l iartă nici acum pe Macedonski să fie dovediți cu mult mai opaci pentru producția literară de azi decât nu a fost Macedonski în timpul său.

UN DOMN

redactor literar al unui ziar după masă a arătat — în fine — care este rolul profesorilor de limba romānă în educația estetică a elevilor.

Primul punct: supravegherea vigilentă a lecturii particulare.

Al doilea punct (cu prea multe virgule):

„Și, apoi, va mai fi nevoie, ca, în orele de limba romānă, spre a nu mai vorbi de cielalte obiecte ale părții literare... să se acorde o deosebită atenție studiului amănunțit al acelor elemente cari alcātuiesc înseși frumusețile artistice ale unei bucăți de lectură”.

Punctul trei (propunerea noastră) se fie învățați cronicarii literari, când intră asistenți la facultate, unde se pun virgulele în frază, spre a nu mai vorbi și de celelalte părți ale gramaticii și stilisticii.

r. st.